

fj.onu.edu.ua
Одеса, Французький бульвар,
24/26

Візуальна культура та семіотика медіа (вибірковий компонент)

Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Журналістика / Реклама та зв'язки з громадськістю

Курс навчання: 4 очна (денна)

Кількість кредитів: 3

Мова викладання: українська

Дні, час, місце: Французький б-р, 24/26, за розкладом

Консультації: Французький б-р, 24/26,

щотижнево за розкладом

<https://us04web.zoom.us/j/79932868515?pwd=1nMEUWIQNQV55h9iUflfR8zbXVevD>

СИЛАБУС

Викладач:	ст. викладач <i>ЧМИР Андрій Валерійович</i>
Контактна інформація:	a.chmyr@onu.edu.ua

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися через вказаний e-mail, очні зустрічі на консультаціях, Zoom-консультації та гугл-клас.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета курсу: розвинути навички «візуальної грамотності», навчити дешифрувати приховані сенси у візуальних повідомленнях (фото, відео, дизайн) та розуміти механізми впливу візуальних образів на підсвідомість аудиторії.

Завдання курсу:

- дослідити природу візуального образу як складного семіотичного конструкту, що функціонує в сучасному медіапросторі;
- проаналізувати еволюцію візуальної культури: від класичного живопису та перших фотографій до цифрових інтерфейсів та III-генерацій;
- вивчити ключові семіотичні концепції (Ф. де Соссюр, Ч. Пірс, Р. Барт, У. Еко) та їхнє прикладне застосування в аналізі медіаконтенту;
- осмислити механізми візуальної маніпуляції та способи конструювання соціальних міфів через зображення (реклама, політичний плакат, соцмережі);

- навчити студентів методології семіотичного аналізу: розрізнення денотативних та конотативних значень у візуальних повідомленнях;
- сформувати навички «візуальної грамотності» (visual literacy): здатність критично декодувати приховані ідеологічні та комерційні смисли;
- простежити вплив технічних медіа (фото, кіно, телебачення, VR/AR) на трансформацію способів бачення та сприйняття реальності;
- актуалізувати національний візуальний контекст: аналіз українських візуальних кодів у плакатному мистецтві, кіно та сучасних медіапроектах.

Курс складається з двох модулів:

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади візуальної семіотики та граматики образу.

Змістовий модуль 2. Прикладна семіотика та візуальні стратегії в сучасних медіа.

Пререквізити: «Культурологія», «Фотожурналістика», «Вступ до журналістики»

Постреквізити: «Медіакритика», «Медіадизайн», «Рекламний креатив та копірайтинг»

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати:

- фундаментальні категорії семіотики: поняття знака, коду, семіозису; класифікацію знаків за Ч. Пірсом (ікони, індекси, символи) та модель знака Ф. де Соссюра;
- структуру візуального повідомлення: рівні денотації та конотації в зображенні, механізми формування візуальних міфів (за Р. Бартом);
- еволюцію візуальних канонів: основні етапи розвитку візуальної культури від живопису та фотографії до цифрових зображень і ІІІ-контенту;
- психологію візуального сприйняття: закономірності сприйняття кольору, форми, композиції та їхній вплив на емоційну реакцію аудиторії;
- теорії медіакультури: ключові концепції «візуального повороту», симулякрів (Ж. Бодріяр) та «суспільства видовища» (Г. Дебор).

вміти:

- здійснювати семіотичний аналіз: професійно декодувати візуальні об'єкти (рекламу, обкладинки медіа, кадри з фільмів), виявляючи приховані ідеологічні та комерційні смисли;
- інтерпретувати візуальний контекст: визначати соціокультурне та історичне походження образів, аналізувати їх як продукт певної культурної парадигми;
- деконструювати візуальні маніпуляції: розпізнавати техніки візуального переконування, фейкові зображення та стереотипні конструкції в медіа;
- критично оцінювати медіадизайн: аналізувати естетичну та функціональну якість візуальних комунікацій, відповідність форми змісту повідомлення;
- синтезувати візуальні знання: використовувати методи семіотики для прогнозування ефективності візуального контенту та розробки стратегій візуальної комунікації.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних (14 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.) – для очної (денної).

Зміст навчальної дисципліни

Тема	Результати навчання	Форми робіт
------	---------------------	-------------

Тема 1. Семіотика як фундамент візуальної культури.	Розуміння знака, коду та структури семіозису. Класифікація знаків за Ч. Пірсом (ікони, індекси, символи).	Обговорення концепцій Ф. де Соссюра та Ч. Пірса, аналіз елементарних знаків.
Тема 2. Риторика образу: від денотації до конотації.	Вміння розрізняти пряме значення зображення та його приховані культурні підтексти.	Семіотичний розбір за Р. Бартом («Риторика образу»), робота з візуальними кейсами.
Тема 3. Еволюція візуальних канонів: від живопису до цифри.	Розуміння того, як змінювалися способи бачення світу в різні історичні епохи.	Порівняльний аналіз класичного мистецтва та сучасного медіадизайну.
Тема 4. Семіотика фотографії: документ vs міф.	Осмислення природи фотографічного образу. Поняття «punctum» та «studium».	Аналіз репортажних та художніх фото, робота з працями С. Зонтаг та Р. Барта.
Тема 5. Візуальні коди в рекламі та брендингу.	Набуття знань про те, як колір, композиція та символіка формують споживчу поведінку.	Кейс-стаді: семіотичний аналіз відомих світових брендів та рекламних постерів.
Тема 6. Мова екрана: семіотика кіно та відеоконтенту.	Розуміння візуальної нарації: монтаж, кадрування, символіка планів як знакова система.	Аналіз уривків фільмів або коротких відеометражів, обговорення мови монтажу.
Тема 7. Цифрова візуальність: меми, селфі та Instagram-естетика.	Розуміння нових знакових одиниць цифрової епохи та їхнього впливу на ідентичність.	Аналіз медіа-міфів у соцмережах, обговорення концепції «суспільства видовища» Г. Дебора.
Тема 8. Постправда у візуальному вимірі: фейки та дипфейки.	Здатність критично деконструювати маніпулятивні візуальні конструкції та ІІІ-контент.	Аналіз кейсів візуальних маніпуляцій, верифікація зображень, дискусія про етику ІІІ.

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Зонтаг С. Про фотографію. MOKSOP, 2024. 244 с.

Додаткова

2. Брюховецька О. В. Візуальний поворот у культурі і культурології. *Культурологія: Могилянська школа: колективна монографія / наук. ред. та упоряд. М. А. Собуцький, Д. О. Король, Ю. В. Джулай*; Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Каф. культурології. Київ: Олег Філюк, 2018. С. 130–165.
3. Чмир А. Діалогічна форма як шлях до вирішення проблеми співвідношення факту та вимислу в реконструкції історичних подій у романі «Шестиднев» П. Кралюка. *Південний архів (філологічні науки)*: зб. наук. пр. Івано-Франківськ: ХДУ, 2023. Вип. ХCV. С. 45–56.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://dspace.nbuv.gov.ua/> Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України є бібліотекою відкритого доступу і передбачає безкоштовний доступ читачів до наукової інформації в інтернеті за ключовим словом, назвою публікації, автором тощо.
2. <https://ouci.dntb.gov.ua/Open> Ukrainian Citation Index (OUCI) – це українська база даних наукових цитувань, призначена для пошуку публікацій (за ключовим словом, назвою публікації, автором тощо) у різноманітних наукових царинах.
3. <http://dspace.nbuv.gov.ua/> > handle «Вікно в світ. Зарубіжна література: наукові дослідження» - науково-теоретичний журнал; представлено в мережі Інтернет на сайті Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України
4. <http://chtyvo.org.ua/> онлайн-бібліотека україномовної літератури.
5. <https://literarydevices.net/> LiteraryDevices – словник літературних понять, які допомагають оцінити, інтерпретувати та аналізувати літературний твір.
6. <http://www.textetc.com/theory.htmltextetcetera> – сайт висвітлює питання поетики, літературної теорії та критики.
7. <https://il-journal.com/index.php/journal/issue/view/212> «Слово і час» – науково-теоретичний журнал академічного літературознавства.

ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю – залік.

Методи поточного контролю:

Методи періодичного контролю 1: усне опитування (індивідуальне та фронтальне), виступи-доповіді (презентації)

Методи періодичного контролю 2: усне опитування (індивідуальне та фронтальне), виступи-доповіді (презентації)

Критерії:

1. Глибина семіотичного аналізу: здатність здобувача розкодувати візуальні образи, виявляти приховані конотації та пояснювати їхній соціокультурний контекст.

2. Візуальна та знакова грамотність: вміння розрізняти типи знаків (ікони, індекси, символи) та розуміти специфіку візуальних мов (фотографія, кіно, реклама, дизайн).

3. Критичне декодування: здатність розпізнавати візуальні маніпуляції, стереотипи та ідеологічні коди в сучасному візуальному контенті.

4. Аргументованість та аналітичність: обґрунтованість інтерпретації візуальних об'єктів, здатність логічно довести наявність певного прихованого сенсу в зображенні.

5. Академічна та технічна грамотність: дотримання норм сучасної української мови, правил цитування візуальних джерел та якісне естетичне оформлення презентаційних матеріалів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Змістовий модуль № 1	Поточний та періодичний контроль			Сума балів
	Періодичний контроль 1	Змістовий модуль № 2	Періодичний контроль 2	
50	20	15	15	100

Види навчальної роботи	Бали за 1 заняття	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
	Змістовий модуль 1		
Виконання і захист практичних робіт	10	5	0-50

Періодичний контроль 1 Підготовка презентації	20		0-20
Усього за змістовим модулем 1			0-70
Змістовий модуль 2			
Виконання і захист практичних робіт	15		0-15
Періодичний контроль 2 Підготовка есе	15		0-15
Усього за змістовим модулем 2			0-30
Підсумкова сума балів			0-100

Самостійна робота здобувачів

Робота здобувачів складається з самостійного вивчення з певного переліку тем або тем, що потребують поглибленого вивчення. Самостійна робота (СР) включає в себе систематичне опрацювання додаткових наукових, публіцистичних та художніх джерел; конспектування першоджерел; критичний та порівняльний аналіз літературних творів як вербальних свідчень історії; анотування наукових статей; підготовку структурованих усних доповідей (презентацій) та написання чорнових варіантів аналітично-журналістських матеріалів (нарисів, есеїв) за обраною історичною проблематикою. Увесь обсяг СР містить завдання які вимагають від студента систематичну самостійну роботу.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Здобувачі, які навчаються в асинхронному режимі мають можливість виконувати та завантажувати завдання в гугл-клас паралельно зі здобувачами, які відвідують заняття в аудиторіях. Враховуючи те, що здобувачі можуть знаходитися в інших часових поясах – їм надається можливість завантажити виконані завдання не пізніше, ніж вечір наступного дня. Завдання, які здаються із запізненнями без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку – (-50%) від загальної кількості балів за практичне заняття. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується Кодексом академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І. Мечникова, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>).

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись онлайн з використанням дистанційних технологій (платформи ZOOM). Порядок та умови такого навчання регламентуються Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ (<http://onu.edu.ua/uk/geninfo/official-documents>). У випадку відсутності здобувача на лекції або практичному занятті він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через опитування в поза аудиторний час (час консультацій викладача). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. У підсумку, оцінені за 100-бальною системою, знання здобувача відображаються у заліково-екзаменаційній відомості та заліковій книжці.